

TEMA:	Prop. 165 L Endringer i straffegjennomføringsloven mv.
DATO:	14.12.2025
KONTAKTPERON:	Martin Kaasgaard Nielsen // mka@advokatforeningen.no // 48602511

Prop. 165 – Isolasjon

Prop. 165 L er et viktig skritt for å redusere bruken av isolasjon i norske fengsler. Advokatforeningen er særlig positiv til at regelverket om utelukkelse og tvangsmidler omstruktureres og klargjøres, at det innføres generelle vilkår om nødvendighet og forholdsmessighet, at saksbehandlingsreglene skjerpes, at helsetjenestens rolle tydeliggjøres, og at det gis særregler for mindreårige. Samtidig mener vi at lovforslaget fortsatt ikke gir tilstrekkelige rettslige garantier mot langvarig og særlig inngripende isolasjon.

1 Advokatforeningen ber om at komiteen

- Endrer forslaget til straffegjennomføringsloven § 17 slik at innsatte gis en klar og etterprøvbar rett til minst åtte timer utenfor cellen per dag, ved å fjerne ordet «normalt» og stryke setningen om at det «aldri skal være mindre enn fire timer per dag».
- Alternativt lovfester en maksimal innlåsingstid på 16 timer per døgn i ordinære fengselsavdelinger, slik at innsatte i praksis sikres minst åtte timer utenfor cellen.
- I tillegg inntar i straffegjennomføringsloven § 37 en hovedregel om at utelukkelse fra fellesskap «skal bare brukes eksepsjonelt, som siste utvei og for et kortest mulig tidsrom», i tråd med Den europeiske menneskerettsdomstolens praksis.
- Ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til forskriftshjemler for henholdsvis fysisk maktbruk og de fysiske forholdene på sikkerhetscelle.
- Merker seg at det i formålet til loven kommer frem at *Kriminalomsorgen skal forebygge, og avhjelpe negative virkninger av, isolasjon*. Samtidig som lovteksten i liten grad tydeliggjør hvordan formålet kan oppnås.
- Be regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til plassering av en forskriftshjemmel for konkrete regler for forebygging av isolasjon.

2 Bakgrunn

Prop. 165 L er regjeringens svar på omfattende kritikk av høy isolasjonsbruk og mangel på menneskelig kontakt i norske fengsler, der Sivilombudet har dokumentert at «omfanget av isolasjon er stort, og at det er en betydelig risiko for at de isolerte blir utsatt for umenneskelig og nedverdiggende behandling».

Departementet foreslår derfor, blant annet, en ny § 17 som pålegger kriminalomsorgen å sikre fellesskap og tid utenfor cellen, og der «tilbudt tid utenfor cellen skal normalt tilsvare åtte timer eller mer per dag, og aldri mindre enn fire timer per dag», med unntak der annet følger av lov eller der innsatte «selv velger å avstå fra fellesskap». Kombinasjonen av en slik «normalregel» og et eksplisitt minstekrav innebærer at innsatte i praksis kan holdes innelåst inntil 20 timer i døgnet uten vedtaksplicht eller klare terskler for når åttetimersnormen kan fravikes.

Samtidig viser departementet selv til CPTs anbefaling om at alle innsatte bør kunne tilbringe om lag åtte timer utenfor cellen i meningsfulle aktiviteter, mens denne normen i lovforslaget likevel kun forankres som en «normalt»-regel kombinert med en nedre grense på fire timer. Dette skaper et vidt «mulighetsrom» mellom fire og åtte timer som etter all erfaring vil bli utnyttet i en ressurspresset kriminalomsorg. Erfaring viser at kriminalomsorgen legger seg tett opp mot minimumsgrensene, blant annet ved at flere fengsler etter HR20192048A etablerte innlåsing på 21 timer og 45 minutter. Det er altså lite grunn til å tro at en normalregel vi endre på dette.

Etter Advokatforeningens syn innebærer dette en reell risiko for at innsatte fortsatt kan holdes på celle opp mot 20 timer i døgnet over tid uten at det nødvendigvis anses som lovbrudd, samtidig som at proposisjonens formål blant annet er å redusere isolasjon og sikre at straffen ikke blir mer tyngende enn nødvendig. Løsningen må være en klar, rettighetsbasert norm, enten som en individuell rett til minst åtte timer utenfor cellen eller som en maksimal innlåsingstid per døgn.

Videre merker vi oss at loven «mangler» en rekke forskriftshjemler. Spesielt formålsbestemmelsen om forebygging av isolasjon blir i liten grad konkretisert, noe som hadde vært mulig med en forskriftshjemmel knyttet til forebyggingsdelen av lovens formål. Videre er bestemmelsene om fysisk maktbruk og de fysiske forholdene på sikkerhetscelle områder det en forskriftshjemmel vil gi mulighet til å utarbeide klare og tydelige regler.

3 Forslag til lovtekst § 17

Advokatforeningen foreslår på den bakgrunn at komiteen foretar følgende endring i § 17, i tråd med anbefalinger fra nasjonale og internasjonale tilsyn og de internasjonale menneskerettsstandardene. Dette kan skje ved å fjerne ordet «normalt» fra lovforslaget, og stryke setningen om fire timer:

§ 17 Fellesskap, tid utenfor cellen og meningsfull kontakt med andre personer. Kriminalomsorgen skal sikre at innsatte daglig har tilgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden. Tilbudt tid utenfor cellen skal tilsvare åtte timer eller mer per dag.

Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder bare så langt ikke annet er bestemt i medhold av lov, eller dersom den innsatte selv velger å avstå fra fellesskap.

Alternativt, lovfeste maksimal innlåsingstid per døgn:

§ 17 Fellesskap, tid utenfor cellen og meningsfull kontakt med andre personer. Kriminalomsorgen skal sikre at innsatte daglig har tilgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden. Innsatte i ordinære fengselsavdelinger skal ikke låses inne på celle i mer enn maksimalt 16 timer per døgn.

Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder bare så langt ikke annet er bestemt i medhold av lov, eller dersom den innsatte selv velger å avstå fra fellesskap.